

24. Staudinger A. Die Ereignisse in den Ländern Deutschösterreichs im Herbst 1918 / A. Staudinger // Ende und Anfang. Österreich 1918/19. – Wien und die Bundesländer; Salzburg: Salzburger Nachrichten (SN-Verlag), 1969.

25. Szilassy Sándor. Revolutionary Hungary, 1918–1921 / Sándor Szilassy. – Astor Park, FL: Danubian Press, 1971.

26. Trampler K. Deutschösterreich 1918/19. Ein Kampf um Selbstbestimmung: Veröffentlichungen des Instituts zur Erforschung des Deutschen Volkstums im Süden und Südosten in München 5 / K. Trampler. – Berlin: Heymann, 1935.

27. Treaty of Peace with Austria (St. Germain-en-Laye, 10 September 1919) [Electronic source]: Außenpolitische Dokumente der Republik Österreich 1918-1938 (ADÖ). – VÖAW, 2015. – Band 2: Im Schatten von Saint-Germain. / KOCH Klaus – RAUSCHER Walter – SUPPAN Arnold. – Access mode: <https://verlag.oew.ac.at/aussenpolitische-dokumente-republik-oesterreich-1918-1938-adoe-band-2-im-schatten-saint-germain>.

28. Treaty of Trianon [Electronic source]: Treaty of Peace Between The Allied and Associated Powers and Hungary And Protocol and Declaration, Signed at Trianon June 4, 1920. – Access mode: http://www.lib.byu.edu/index.php/Treaty_of_Trianon.

29. Wituch Tomasz. Terytoria sporne w Europie po roku 1815 [in Polish] / Tomasz Wituch. – Pułusk, Wyższa Szkoła Humanistyczna, 2001.

30. Zeman Zbyněk. The Life of Edvard Benes 1884–1948: Czechoslovakia in Peace and War / Zbyněk Zeman and Klimek Antonín. – Oxford, UK: Oxford University Press, 1997.

Zhurzhenko Tatiana. The border as pain and remedy: commemorating the Polish-Ukrainian conflict of 1918–1919 in Lviv and Przemyśl [Electronic source] / Tatiana Zhurzhenko. – Publisher: Routledge In forma Ltd., 2013. – Access mode: <http://www.tandfonline.com/loi/cnap20>.

Надійшла до редколегії 25.11.19

M. Kirsenko, Doctor of History, Professor
National University of "Kyiv-Mohyla Academy", Kyiv, Ukraine

SAINT-GERMAIN TO TRIANON: CIRCUMSTANCES AND CONSEQUENCES (PARIS PEACE CONFERENCE CENTENARY)

On the occasion of the Great War (or the First World War) Centenary both professional historians and the general public have got interested again in its complicated causes, military political and social aspects, especially long-termed impacts of the Versailles-and-Washington International Relations System. As a rule scholars predominantly study the Treaty of Versailles between defeated Germany and her triumphant enemies, with all its political, territorial, military and other provisions, or the League of Nations Charter as a constituent part of this document. Nevertheless it is not less interesting and useful to also regard interconnected peace agreements with Germany's former partners modelled on this Treaty yet reflecting many local and other peculiarities.

The article deals with preconditions, circumstances, immediate results and more remote consequences of the Peace Treaties concluded by the victorious United States and the Entente Powers as well as by their Allies with the Austrian Republic and the Kingdom of Hungary at the Paris Conference in 1919-1920. Our special attention has been paid at the political and territorial changes in East-Central Europe after the collapse of Austria-Hungary, including sharp antagonistic contradictions between Czechoslovakia, Poland, Rumania, Yugoslavia (before 1929 the Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes) and other states in East-Central Europe. It is reasonable to concentrate our attention on such less known to our audience events as the armed conflicts in Burgenland, Dalmatia, Galicia, Silesia, Sudeten, and other border areas. One should analyze all economic, historical, ethnic, strategic, and ideological arguments used by respective contracting parties at bilateral and multilateral negotiations. It is important to investigate to what extent the Great Powers influenced and often poisoned relationships between the dualistic Danube Monarchy's successor nations and their historic memory for a long perspective, sometimes till recent times or even now. Some problems had been since then already solved while others just inherited by the next generations of policy makers. Anyway it is worthy to recollect in memory these lessons of history.

Keywords: Paris Conference. Diplomacy. Entente. Saint-Germain Treaty. Trianon Treaty. East-Central Europe.

М. Кирсенко, д-р ист. наук, проф.
Национальный университет "Киево-Могилянская Академия", Киев, Украина

СЕН-ЖЕРМЕН И ТРИАНОН: ПРЕДПОСЫЛКИ И ПОСЛЕДСТВИЯ (К СТОЛЕТИЮ ПАРИЖСКОЙ МИРНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ)

Коллапс тоталитаризма и демократизация Восточно-Центральной Европы положили конец многонациональным образованиям. Началом этого процесса стало крушение империй после Первой мировой войны. Германия и Россия со временем превратились в Третий рейх и Советский Союз, а Австро-Венгрия прекратила свое существование. Она отличалась от остальных великих держав недостатком колоний, поскутной этнической пестротой, строем дуализма. Множество ссор отравили отношения ее преемников на несколько лет. На освободительную борьбу оказали влияние отношения эмигрантов с руководителями США и Антанты. Возникли немецкая Австрия, погруженная в усобицы Венгрия, Польша, Чехо-Словакия, Югославия (сначала Королевство сербов, хорватов и словенцев), Западноукраинская народная республика. Сепаратизм меньшинств в Чехии и Моравии, венгры Румынии и Словакии, польско-украинская война в Галиции, эхо большевизма, споры о Подкарпатской Руси, плебисцит в Бургенланде, инцидент в Фиуме (Риека) на фоне дипломатии Парижской конференции взлелеяли губительные победы конфликтов. Рассмотрение условий, хода, попыток решения позволяет понять обстоятельства, непосредственные и дальнейшие последствия и предотвращать беду. Событиям со времени создания Версальской системы посвящена эта статья.

Ключевые слова: Парижская конференция, дипломатия, Антанты, Сен-Жерменский договор, Трианонский договор, Восточно-Центральная Европа.

УДК 473.25

П. Ігнат'єв, д-р політ. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕФІОПІЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛІДЕР СХІДНОЇ АФРИКИ

Проаналізовано економічний потенціал Ефіопії та особливості політики цієї стратегічно важливої східноафриканської країни із залучення іноземних інвестицій.

Ключові слова: Ефіопія, гідропотенціал, кава, поташ, туризм, авіасполучення, зовнішня політика, Китай, Туреччина.

Постановка проблеми. Після закінчення громадянської війни Ефіопія перетворилася на східноафриканського лідера за темпами економічного зростання, але відсутність виходу до моря і нестабільність сусідніх державних акторів суттєво впливали на процеси її модернізації. Автор намагається з'ясувати природу економічних перетворень у цій країні та вплив на них міжнародних партнерів.

Мета статті – дослідити особливості розвитку Ефіопії як східноафриканського економічного центру сили

та дати оцінку ефективності інвестиційної стратегії країни в добу правління нового прем'єр-міністра Абія Ахмеда, який відзначається бажанням здійснення прогресивних неоліберальних реформ і примирення племен країни завдяки створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті автор спирається переважно на сайти новин Ефіопії та низки інших африканських країн, оскільки йдеться про події кількох останніх років. Серед них варто особливо

відзначити такі видання, як "All Africa", "Ventures Africa", "The East African", а також "African Daily Voice".

Виклад основного матеріалу дослідження. Гірська Ефіопія прилягає до регіону Африканського Рогу і вважається провідним партнером США та членів ЄС у боротьбі з регіональним тероризмом, тому ці країни підтримують політику реформ. Не маючи виходу до моря, вона залежить у зовнішній торгівлі переважно від портів регіонального "карликового" актора Джибуті, бо до останнього часу мала складні стосунки із Сомалі та Еритреєю. Це доволі незручно, адже Ефіопія – найбільша у демографічному сенсі країна Східної Африки, чисельність населення якої перевищує 100 млн осіб [1]. Вона першою на континенті прийняла християнство як державну релігію, та все ж Ефіопія відзначається різноманітністю племен і релігій. Так, щонайменше 30 % її жителів представлені мусульманами і мешкають переважно в регіонах, що прилягають до кордонів із нестабільним Сомалі та самопроголошеними республіками в його межах [2].

На відміну від багатьох країн Африки, народне господарство Ефіопії відносно диверсифіковане, хоча у ньому традиційно домінує аграрний сектор. Однією з його головних галузей є кавова, яка є найстарішою у світі. Згідно з поширеною легендою, у 850 р. звичайний пастух Калді побачив, як кози з'їли яскраво-червоні плоди з невідомого дерева, а згодом почали поводитися неспокійно. Щоб зрозуміти причину цього явища, він відніс їх до монастиря, але монахи кинули зерна у багаття, щоб очистити їх від скверни. Саме так з'явився аромат кави, а Ефіопія випадково стала батьківщиною цього напою [3]. Відтоді багато закладів гостинності та кав'ярень тут називають іменем Калді, а кава, поруч із сезамовим зерном, є товаром, що уособлює країну на світових ринках.

За обсягами зборів урожаїв кавових зерен країна посідає перше місце на континенті та п'яте місце у світі після Бразилії, В'єтнаму, Колумбії та Індонезії. У 2018 р. місцеві фермери зібрали 7,5 млн 60-кілограмових мішків [4]. Кава у країні дуже високої якості, оскільки дерева ростуть на значній висоті під потужними променями сонця, а Ефіопське Нагір'я розміщується у межах дощової зони Східної Африки. Однак проблемними для галузі є як глобальне потепління, так і конкуренція з катом, листя якого масово споживають жителі у Східній Ефіопії та у сусідніх Сомалі, Сомаліленді, Пунтленді та Джибуті, вважаючи його легким "соціальним" наркотиком. Жування кату є улюбленим захопленням молоді, однак його часто беруть із собою люди середнього і старшого віку, коли йдуть у гості чи на урочистості. Однією з головних медичних проблем є навантаження на серце, викликане постійним уживанням цього листя, але місцеві жителі часто не знають про небезпеку [5].

Ефіопія є другим найбільшим експортером квітів в Африці після сусідньої Кенії, а загалом вона перебуває на п'ятому місці у світі після Нідерландів, Екватору, Кенії та Колумбії. У цій галузі зайняті 200 тис. осіб (переважно жінок), які вирощують троянди на площі, що становить 2,5 млн га. У 2018 р. вона забезпечила надходження 261 млн дол [6]. Ефективність її роботи залежить від помірних цін на авіаційне паливо, оскільки подібна продукція не зберігається довго і перевозиться повітряним шляхом до ринків розвинених країн, однак саме Ефіопія відзначається значним за чисельністю авіаційним флотом. Крім того, у трьох аеропортах (в Аддіс-Абебі, в Бахр-Дарі та Хавассі) є холодильні склади з камерами для зберігання квітів протягом дня-двох. Іншими зрівняльними перевагами країни

можна назвати: наявність великої кількості кліматичних зон, дешевшу, порівняно з кенійською, робочу силу, а також безперебійне постачання води завдяки гірським річкам і рясним опадам [7].

За скотарським потенціалом Ефіопія посідає перше місце в Африці та десяте у світі. На місцевих пасовиськах живуть 59,5 млн голів великої рогатої худоби, 30 млн овець, 30,7 млн кіз й 1 млн верблюдів, що дозволяє фермерам бути важливими експортерами молока, м'яса і шкур тварин як до північних регіонів Африки, де домінує пустеля Сахара, так і до монархій Перської затоки. Загалом вивезення на зовнішні ринки м'ясної продукції і живих тварин забезпечує до 15 % загальних надходжень від експорту [8]. Географічна наближеність країни до пустельних монархій Перської затоки визначає інтерес останніх до імпорту "халяльного" м'яса місцевих овець та кіз, однак у країні суттєво не вистачає переробних потужностей і тому до арабських країн часто вивозять живих тварин.

Гірська Ефіопія, займаючи територію понад 1,1 млн кв. км, має значний потенціал із видобування коштовного каміння – смарагдів, опалів і сапфірів. У надрах вулканічної країни також залягають платина і золота руда, однак ця галузь потребує значних інвестицій, щоб стати важливою для економіки, адже ефіопська площа досить значна, а якість автомобільних і залізничних доріг не відповідає побажанням інвесторів [9].

На кордоні з Еритреєю, де у западині Данакіл видобувають як сіль, так і поташ для подальшого використання у добривах, реєструється найвища щорічна температура на континенті. Улітку вона сягає 50 градусів за Цельсієм, а в цій місцевості також відчутний потужний вітер "Гара" (відомий під назвою "Вогняний"), однак цей регіон має вагомий потенціал. Мирний договір Ефіопії із Еритреєю теоретично забезпечить доступ західним корпораціям до найбільших покладів поташу в Африці, розташованих на території западини в обох країнах, а також спростить експорт добрив через еритрейські порти Ассаб і Массаву, які потребуватимуть модернізації після десятиліть міжнародної ізоляції. Еритрея розташована на роздоріжжі між Європою, куди веде Червоне море, перенаселеною Західною Азією та півостровом Індостан, маршрут до яких пролягає по Аравійському морю, тому вона ще може повернути собі статус головного посередника в міжнародній торгівлі Ефіопії [10].

Розвитку економіки країни має сприяти і гідроенергетичний потенціал. Ефіопія, центральні райони якої вкриті горами, де випадають рясні опади, є батьківщиною річки Голубий Ніл, що витікає з озера Тана. Нині вона має гідроелектростанції, які разом генерують 4500 МВт струму, однак добудова в 2020 р. ГЕС "Великого Ефіопського Ренесансу" потужністю понад 6450 МВт надасть змогу країні перетворитися на найбільшого виробника й експортера струму в Африці. Проект, який у 2019 р. вже завершено на 66 %, спільно здійснюють італійська корпорація "Salini Impregilo" і французький "Alstom" [11]. Крім того, промислові парки, що виготовляють шкіргалантерею і текстильні вироби або займаються пакуванням продуктів харчування на кшталт кавових зерен, муки і тропічних фруктів, також можуть послуговуватися цим типом дешевої енергії. Зрештою, спроможність Ефіопії генерувати дешевий струм у значних обсягах може стати каталізатором розвитку економік країн Сходу Африки, куди вона постачатиме дешеву електроенергію.

У багатьох розуміннях Ефіопія є регіональним лідером у сфері послуг. Друга за значенням галузь економі-

ки після сільського господарства – туризм, оскільки цей державний актор має вагомий культурний потенціал із дев'ятьма місцями під захистом ЮНЕСКО, що дорівнює показнику Марокко і на дві пам'ятки більше, ніж у Єгипті [12]. Автор статті, з огляду на персональний досвід, наголошує на тому, що це унікальна країна, бо вона поєднує гори національного парку Сімієн, найнижчу в Африці западину *Данакіл* з активним вулканом *Арте-Еле* і районом фантастичних зелено-жовтих джерел із сіркою, поташем і залізною рудою під назвою *Далол*, території диких племен долини Омо, а також стародавні християнські собори, висічені у скелях у Лалібелі та регіоні Тиграї. Район западини Данакіл ще й знаменитий тим, що тут у великих обсягах видобувають сіль, тому туристи можуть бачити багатокілометрові каравани верблюдів, навантажені мішками з соляними блоками, що рухаються серед безжиттєвого марсіанського пейзажу.

Ефіопія також відома доволі екзотичними стравами. Символом країни є пористий бурий кислий хліб інжера, який своєю формою схожий на великий млинець або лаваш. Його виготовляють із дрібного зерна під назвою тефф, яке нині вважається суперїжею. Практично усі страви Ефіопії кладуть на інжеру або всередину неї. Крім того, ефіопи активно споживають медове вино з травами з рослини гешо під назвою тедж [13].

Водночас Ефіопія, відома під офіційним туристичним гаслом "Земля, де все почалося", не надто популярна в іноземних мандрівників. У 2017–2018 рр. її відвідали 934 тис. туристів, які залишили у країні 3,5 млрд дол, тому таке становище речей є незадовільним, ураховуючи лідерство країни за кількістю авіалайнерів на континенті, статус міжнародного аеропорту Боле як головної транзитної авіаційної зони Східної Африки, значну різноманітність ландшафтів і захищеність левоваї частки високогірних районів від малярії – найнебезпечнішої африканської хвороби [14].

У чому причини того явища, що Ефіопія суттєво поступається країнам Північної Африки та ПАР за туристичними потоками? Проблемними, насамперед, донині були жорсткі вимоги для в'їзду, адже лише громадяни кількох десятків переважно розвинених країн мали право отримати візу по прильоту, а безвізовою Ефіопія була тільки для жителів Кенії та Джибуті. Інші туристи потребували запрошення від фізичної особи чи від туроператора. Щоб виправити цю ситуацію, було запроваджено нову візову політику, згідно з якою всі громадяни африканських країн можуть отримати візу після прильоту, починаючи з 1 листопада 2018 р. [15]. Крім того, у країні критично не вистачає готельних кімнат, адже у 2018 р. тут функціонували лише 373 заклади гостинності, з яких 166 розміщувалися в Аддіс-Абебі. У переважній більшості вони були представлені місцевими брендами і лише декілька – престижними міжнародними мережами. Як наслідок, ціни на готелі для представників середнього класу є доволі високими [16].

Парадокс ситуації полягає в тому, що при цьому Ефіопія має надзвичайно вигідне географічне розташування на перетині Африканського Рогу та Близького Сходу, а також послуговується найбільшою авіакомпанією Африки – "Ethiopian". У 2018 р. цей авіаперевізник мав у своєму розпорядженні 108 авіалайнерів, серед яких були 9 сучасних "Аеробусів" А-350-900 та 22 "Боїнги"-787. Крім того, портфель його замовлень оцінювався в 65 одиниць нової авіатехніки. Отже, можемо констатувати, що за кількістю літаків "Ethiopian" суттєво випереджає авіакомпанії своїх найближчих конкурентів із ПАР, Єгипту і Кенії. Крім того, цей перевіз-

ник є достатньо безпечним, як для африканського континенту, адже за період своєї роботи з 1945 і по 2019 рр. він пережив тільки три великі авіакатастрофи, серед яких дві (захоплення літака терористами в 1996 р. і падіння "Боїнг"-737 Max 8 у 2019 р.) не були провиною екіпажів чи самої авіакомпанії [17].

Зазначимо також, що "Ефіопські авіалінії" є провідним перевізником вантажів в Африці, адже їм належать 10 вантажних "Боїнгів"-777, що обслуговують 55 напрямків [18]. Ці повітряні машини переважно транспортують квіти, м'ясо, овочі, золото і коштовне каміння на кшталт опалів й аквамаринів.

Авіакомпанія також активно долучається до порятунку державних авіаліній в інших африканських країнах шляхом придбання частини акцій збанкрутілих компаній. У такий спосіб вона стає співвласником і надає як капітал, так і авіалайнери для відновлення роботи подібних перевізників. Зокрема, у 2013 р. "Ethiopian" викупила 49 % акцій "Air Malawi", в 2018 р. – 45 % акцій "Zambia Air", а в 2019 р. створила спільне підприємство із національною авіакомпанією з Гани [19].

Важливим чинником порятунку ефіопів від економічної кризи є грошові перекази, адже в 2018 р. вони становили 5 млрд дол. За межами країни живе 3-мільйонна діаспора у таких державних акторах як США, Велика Британія, Італія, Ізраїль, а також у монархіях Перської затоки, але її демографічний і економічний потенціал важко порівняти з тим, що мають за кордоном нігерійці та єгиптяни, хоча вона і забезпечує формування 7,4 % ВВП країни [20].

У 2018 р. ВВП Ефіопії становив 83,8 млрд дол і це був доволі вагомий показник на сході Африки, але у континентальному вимірі вона посіла тільки восьме місце, поступившись Нігерії, ПАР, Єгипту, Алжиру, Марокко, Анголі та Кенії [21]. Водночас із прибутком на душу населення, який оцінювався в 802 дол у тому ж році, країна належала до переліку африканських аутсайдерів, особливо враховуючи, що у середньому на континенті цей показник дорівнював 1825 дол [22]. Ситуацію може суттєво поліпшити зростання економіки, що вже тривалий час є рекордним за своїми темпами, але у додачу до нього треба ще й займатися на державному рівні обмеженням темпів народжуваності.

Однак несприятливе геополітичне розташування Ефіопії виявляє себе в тому, що вона оточена нестабільними сусідами. Через це на її території тимчасово перебувають 900 тис. біженців, найбільшими групами серед яких є громадяни Південного Судану, Судану, Сомалі та Еритреї. Оскільки вони суттєво переобтяжують економіку країни, ефіопський парламент у січні 2019 р. прийняв доволі прогресивний закон, який дозволив їм працювати, отримувати освіту та посвідчення водія [23]. Через постійні посухи Ефіопія також змушена закуповувати у значних обсягах зерно й олію для приготування страв. У 2018 р. внаслідок спричиненого посухами голоду у цій країні потерпали 7,8 млн осіб, а на території її східного сусіда Сомалі постійно недоїдали ще 6,2 млн осіб [24]. Крім цього, вільні економічні зони Ефіопії потребують постійного імпорту натуральних тканин і верстатів для виготовлення текстильних виробів.

Складною також є проблема забезпечення країни паливом, 80 % обсягів якого надходять переважно через порти Джибуті і тільки 20 % через Південний Судан. Портова мережа у Джибуті не завжди працює ефективно через надзвичайну перевантаженість, бо вона одноосібно обслуговує гуманітарні потоки, що надсилають міжнародні донори до регіону Африканського Рогу, а

Південному Судану притаманна нестабільність періоду громадянської війни, що призвела до суттєвого скорочення обсягів видобування нафти. Як підсумок, 800 бензоколонок Ефіопії постійно отримують паливо із запізненням, а місцеві жителі скаржаться на його дефіцит [25]. Ще одним споживачем цієї імпоротної категорії є найбільша в Африці авіакомпанія "Ethiopian".

Загалом, сам по собі імідж Ефіопії як країни, що стала дипломатичною столицею континенту та активним учасником регіональних програм ООН, має допомагати їй залучати вагомні інвестиції. Так, після 1960 р., який світ відзначає як рік деколонізації, вона поступово перетворюється на центр міжнародного життя Африки. У 1963 р. в м. Аддіс-Абебі відбулася перша конференція Організації Африканської єдності – міждержавного утворення, створеного за ініціативи імператора Хайле Селассіє. У тому ж році саме в цьому місті була заснована Організація Африканської єдності, а згодом у 2001 р. її члени досягли згоди про її перейменування на Африканський союз. Нині Аддіс-Абеба є дипломатичною столицею континенту, оскільки тут мають штаб-квартиру Африканський Союз й Економічна комісія ООН для Африки, а також провідні міжнародні гуманітарні організації. Загалом найбільший мегаполіс Ефіопії вміщує у своїх межах близько 100 посольств і представництв, а це вимагає суттєвого покращення його інфраструктури [26].

Країна також утримує світове лідерство як безпосередня учасниця миротворчих операцій. Наприклад, у 2018 р. у військах ООН перебували 8370 громадян Ефіопії, завдяки чому ефіопи випереджали жителів Бангладеш (7053 осіб), Індії та Пакистану (відповідно 6695 і 6216 осіб), а також "земляків" із Руанди (6476 військових і поліцейських) [27]. Військовослужбовців з Ефіопії залучають для здійснення миротворчих місій у Східній Африці (переважно на території Сомалі), бо вони стійкі до спеки, піщаних вітрів і місцевих інфекційних захворювань. Часто для них не існує і мовних бар'єрів у цьому регіоні. Крім того, Ефіопія та Джибуті є основними осередками з розподілу гуманітарною допомоги світовими донорами у країнах Африканського Рогу. Усе це спонукає світову спільноту інвестувати кошти в Ефіопію, як у провідника її інтересів у регіоні.

Важливе значення для модернізації економіки має стратегічний союз Ефіопії з КНР, адже Піднебесна є країною, що буквально за декілька десятиліть розбудувала найбільшу у світі мережу автомобільних доріг з асфальтовим покриттям і належну інфраструктуру для використання залізниць для поїздів-куль. Зі свого боку, для офіційного Пекіна привабливий найбільший у Східній Африці споживчий ринок, яким володіє Ефіопія – його партнер зі значними інфраструктурними потребами. Крім того, необхідність налагодження відносин із цією країною визначається її статусом як дипломатичної столиці Африки і місця, де доцільно організувати виставки з рекламою китайської продукції.

У контексті співпраці сторін важливе значення має будівництво дорожньої інфраструктури як між найбільшими районами помешкання племен, так і на напрямку Ефіопія – Джибуті, оскільки порти останньої обслуговують 95 % зовнішньої торгівлі цієї країни. Наприклад, у 2019 р. була введена у дію платна асфальтова дорога Діре Дава – Девеле, що має довжину 220 км і поєднує економічну столицю сходу країни з прикордонним із Джибуті містом Девеле [28].

До того ж, у 2014 р. китайський Експортно-імпортний банк став головним інвестором робіт із будівництва

платної дороги Аддіс-Абеба – Адама довжиною 85 км, яка була прокладена зі столиці до Адамії, що є найбільшим містом у регіоні Оромія. Вона суттєво прискорила внутрішню міграцію населення і може слугувати взірцем для магістралей, які в майбутньому пов'яжуть найбільший ефіопський мегаполіс з іншими культурними й економічними осередками помешкання провідних у демографічному сенсі племен [29].

Електрифікована залізниця Ефіопія – Джибуті завдовжки 728 км була введена в дію у 2016 р. і мала кошторис 4 млрд дол. Вона надає можливість подорожувати між обома країнами протягом 12,5 год і проходить через друге найбільше місто країни Діре Дава. Рух цього транспорту ускладнюють свійські тварини, що постійно переходять колю, а колісь нові вагони вже пахнуть запахом листя катового дерева, яке постійно жують пасажири. Проте в будь-якому випадку, ця залізниця є важливим кроком уперед для розвитку Ефіопії та прискорення процесу її інтеграції в міжнародну торгівлю [30]. На майбутнє, після завершення усіх етапів примирення Ефіопії та Еритреї, може постати питання того, щоб розбудувати і на цьому напрямку сучасну залізничну інфраструктуру, так само, як і до території Кенії та Сомалі.

Необхідним для розвитку економіки також було створення промислових парків, що відбулося за рахунок китайських коштів. Нині Ефіопія має мережу із 17 подібних інфраструктурних зон [31]. Навіщо потрібні такі парки? Насамперед, для розвитку легкої промисловості (текстильної галузі та виробництв продукції зі шкіри), адже в Ефіопії незначна оплата праці швачок, певний рівень безробіття у гірських районах і дешева електроенергія. Ці об'єкти мають залучати не тільки китайський капітал, але й турецький, американський і європейський, перетворившись на основний осередок інвестицій відомих брендів одягу.

Однак така політика залежності від китайських інвесторів має і негативні риси, адже внаслідок неї суттєво зростає зовнішня заборгованість Ефіопії, а швидко повернути запозичення країна поки не може. Наприклад, у 2019 р. з усієї суми зовнішнього боргу, що становила 26 млрд. доларів, половина приходилася на китайські банки, які фінансували витратні проекти зі створення дорожньої інфраструктури [32].

Ще одним активним учасником процесів із модернізації країни є Туреччина. Режим Реджепа Таїпа Ердогана, що був сформований ще у 2003 р., зробив одним зі своїх головних зовнішньополітичних пріоритетів розвиток відносин із країнами Східної Африки на кшталт Сомалі та Північного Судану. Зі свого боку, Ефіопія стала осередком залучення турецьких інвестицій як у галузь легкої промисловості, так і сферу переробки сільськогосподарської продукції для створення доданої вартості. Загалом 187 турецьких корпорацій інвестували в економіку цієї країни 3 млрд дол і створили 30 тис. робочих місць [33]. Крім того, можливе партнерство сторін у сфері авіаційних перевезень у самому ж регіоні Східної Африки, де "Турецькі авіалінії" доволі активні.

Отже, потенціал економіки Ефіопії дає підстави стверджувати, що в майбутньому вона стане одним із африканських лідерів. Особливості її розвитку вказують на те, що цей переважно аграрний державний актор із колосальним населенням робить послідовні кроки, щоб створити галузі промисловості з доданою вартістю, забезпечити як власне населення, так і регіон загалом дешевим струмом, розвивати туризм й авіаційні перевезення, а також перетворитися на осередок функціо-

нування магістральних залізничних маршрутів на сході Африки. На заваді цьому стоять такі проблеми, як постійна політична нестабільність Африканського Рогу та перебування цього регіону в епіцентрі природних катаклізмів, колосальна кількість біженців в Ефіопії та стрімке зростання її зовнішньої заборгованості перед КНР.

Список використаних джерел:

1. Ethiopia: High Population Growth Cheats Development Targets [Electronic source] // All Africa. – 2018. – April, 21. – Access mode : <https://allafrica.com/stories/201804250616.html>.
2. You've lost Islam, Ethiopian PM tells UAE crown prince after shunning offer // The New Arab. – 2018. – July, 31.
3. Rewriting history: Coffee's legendary Ethiopian roots [Electronic source] // Business daily Africa. – 2019. – January, 10. – Access mode : <https://www.africasource.com/house/news/our-announcements/21-the-history-of-coffee>.
4. Total production by all exporting countries // International coffee organization. 2019, February.
5. Khat is big business in Ethiopia [Electronic source] // DW. – 2019. – July 10. – Access mode : <https://www.dw.com/en/khat-is-big-business-in-ethiopia/a-49523289-0>.
6. Ethiopia: horticulture – Ethiopia's booming industry [Electronic source] // All Africa. – 2018. – April, 16. – Access mode : <https://allafrica.com/stories/201804160725.html>; Ethiopia earned \$318 Mn from horticulture exports in 2018/2019 [Electronic source] // 2Merkato.com. – Access mode : <https://www.2merkato.com/news/alerts/5807-ethiopia-earned-318-mn-from-horticulture-exports-in-2018/19>.
7. The blooming horticulture industry of Ethiopia [Electronic source] // Ethiopian Embassy.be. – 2017. – June, 23. – Access mode : <https://ethiopianembassy.be/en/2017/06/23/the-blooming-horticulture-industry-of-ethiopia>.
8. Ethiopia: Institute is drafting a proclamation to prohibit livestock export [Electronic source] // 2Merkato. – 2018. – September, 27. – Access mode : <http://www.2merkato.com/news/alerts/5477-ethiopia-institute-is-drafting-a-proclamation-to-prohibit-livestock-exports>.
9. Ethiopia Misses 95 % Minerals' Export Target // New Business Ethiopia. – 2019. – January, 31.
10. Danakali about to secure financing of potash project in Eritrea [Electronic source] // Mining.com. – 2019. – May 27. – Access mode : <https://www.mining.com/danakali-secure-financing-potash-project-eritrea>.
11. Featured: Why Ethiopia is in the eyes of most for investment//The New Times (Rwanda). – 2019. – August, 29 [Electronic source]. – Access mode : <https://www.newtimes.co.rw/news/featured-why-ethiopia-eyes-most-investment>; Construction of Grand Ethiopian Renaissance Dam at 66 % complete [Electronic source] // Construction Review Online. – 2019. – April 3. – Access mode : <https://constructionreviewonline.com/2019/04/construction-of-grand-ethiopian-renaissance-dam-at-66-complete>.
12. World Heritage List [Electronic source] // UNESCO site. – Access mode : <https://whc.unesco.org/en/list>.
13. A guide to Ethiopian food and drink [Electronic source] // World of food and drink. – Access mode : <https://worldoffoodanddrink.worldtravelguide.net/food/a-guide-to-ethiopian-food-drink>.
14. Ethiopia seeks to boost tourism industry: official//New China. – 2018. – December, 8 [Electronic source]. – Access mode : http://www.xinhuanet.com/english/2018-08/12/c_137385230.htm
15. Ethiopia launches visa on arrival for Africa // The East African. – 2018. – November, 4.
16. What Makes Hospitality Industry in Ethiopia Lucrative // New Business Ethiopia. – 2018. – October, 4.
17. Chinese funded Ethiopian Airlines mega airport opens for passengers [Electronic source] // Simple Flying. – 2019. – February, 4. –

Access mode : <https://simpleflying.com/chinese-funded-ethiopian-airlines-mega-airport-opens-for-passengers/>; Ethiopian Airlines: Africa's largest air carrier [Electronic source] // Al Jazeera. – 2019. – March, 10. – Access mode : <https://www.aljazeera.com/news/2019/03/ethiopian-airline-profile-africa-largest-air-carrier-190310155418096.html>.

18. Ethiopian Airlines adds 10th B777F to its fleet [Electronic source] // Logistics Update Africa. – 2019. – Access mode : <https://www.logupdateafrica.com/ethiopian-airlines-adds-10th-b777-to-its-fleet-aviation>.

19. Ethiopian Airlines to help launch Ghanaian national carrier [Electronic source] // Simple Flying. – 2019. – May, 16. – Access mode : <https://simpleflying.com/ethiopian-airlines-to-help-launch-ghanaian-national-carrier>.

20. Ethiopia Draws \$5b in Remittances during 2018 [Electronic source] // 7D News. – 2018. – December, 28. – Access mode : <https://7dnews.com/news/ethiopia-draws-5b-in-remittances-during-2018>.

21. List of African countries by GDP [Electronic source] // Statistic Times. – 2019. – Access mode : <http://statisticstimes.com/economy/african-countries-by-gdp.php>.

22. List of African countries by GDP per capita [Electronic source] // Statistics Times. – Access mode : <https://www.downtoearth.org.in/news/ethiopia-observes-second-edition-of-car-free-day-62809>.

23. Ethiopia Applauded for Its Progressive Refugee Integration Law [Electronic source] // All Africa. – 2019. – January, 22. – Access mode : <https://allafrica.com/stories/201901220706.html>.

24. 14 million people face hunger in the Horn of Africa [Electronic source] // Relief Web. – 2018. – May, 1. – Access mode : <https://reliefweb.int/report/ethiopia/14-million-people-face-hunger-horn-africa>.

25. Addis Ababa mayor warns fuel stations [Electronic source] // The Reporter. – 2019. – January 19. – Access mode : <https://www.thereporterethiopia.com/article/addis-ababa-mayor-warns-fuel-stations>.

26. One of the world's most important diplomatic hubs is restricting the movement of diplomats [Electronic source] // Finance Yahoo. – 2016. – October, 18. – Access mode : <https://finance.yahoo.com/news/one-world-most-important-diplomatic-133810896.html>.

27. Contributors to UN peacekeeping operations by Country and Post [Electronic source] // Peacekeeping UN.Org. – 2018. – Access mode : https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/contributions_by_country.pdf.

28. Chinese-built toll road mobilizes trade, economy in Ethiopia [Electronic source] // New China. – 2019. – June, 19. – Access mode : http://www.xinhuanet.com/english/2019-06/19/c_138156241.htm.

29. News Analysis: Chinese-built toll road wins acclaim for Ethiopia's economic achievements [Electronic source] // New China. – 2019. – June, 21. – Access mode : http://www.xinhuanet.com/english/2019-06/21/c_138162531.htm.

30. Onboard the Chinese-built Ethiopia to Djibouti train, a lesson in compromise of clashing cultures [Electronic source] // South China Morning Post. – 2018. – December, 12. – Access mode : <https://www.scmp.com/magazines/post-magazine/travel/article/2177559/board-chinese-built-ethiopia-djibouti-train-lesson>.

31. Israel should do more business with Ethiopia [Electronic source] // Globes. – 2019. – July, 22. – Access mode : <https://en.globes.co.il/en/article-israel-should-do-more-business-with-ethiopia-1001294445>.

32. Ethiopia's China challenge [Electronic source] // The Africa Report. – 2019. – March, 27. – Access mode : <https://www.theafricareport.com/11080/ethiopia-china-challenge>.

33. Turkey motivates companies to invest in Ethiopia [Electronic source] // AA.com.tr. – 2019. – May, 10. – Access mode : <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkey-motivates-companies-to-invest-in-ethiopia/1475086>.

Надійшла до редколегії 25.08.19

P. Ignatiev, Professor, Doctor of Sciences (Political science)
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ETHIOPIA: REGIONAL EAST AFRICA LEADER

The article analyzes the economic potential of Ethiopia and the particularities of the policy of this strategically important East African country to attract foreign investment.

Keywords: Ethiopia, hydropotential, coffee, potash, tourism, air traffic, foreign policy, China, Turkey.

П. Игнат'єв, д-р полит. наук, проф.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЭФИОПИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ ЛИДЕР ВОСТОЧНОЙ АФРИКИ

Проанализированы экономический потенциал Эфиопии и особенности политики этой стратегически важной восточноафриканской страны по привлечению иностранных инвестиций.

Ключевые слова: Эфиопия, гидропотенциал, кофе, поташ, туризм, авиасообщение, внешняя политика, Китай, Турция.